

Pašreizējais regulējums

Pašlaik alkohola lietošana regulēta gan likumā, gan pašvaldību saistošajos noteikumos. Proti, Administratīvo sodu likuma par pārkāpumiem pārvaldes, sabiedriskās kārtības un valsts valodas lietošanas jomā 10.pantā minēts aizliegums publiskā vietā lietot alkoholiskos dzērienus, kā atrasties publiskā vietā tādā alkohola reibuma stāvoklī, kas traucē sabiedrisko kārtību¹. Par šāda veida pārkāpumu likumā kā sods paredzēts brīdinājums vai naudas sods līdz 350 eiro.

Savukārt pašvaldības noteikušas papildu ierobežojumu – aizliegumu publiskā vietā atrasties ar atvērtu alkohola iepakojumu. Tomēr šāda veida ierobežojums nav visās Latvijas pašvaldībās. No deviņām Republikas pilsētām piecās (Rīgā², Rēzeknē³, Valmierā⁴, Ventspilī⁵ un Jēkabpilī⁶) ir aizliegts publiskā vietā atrasties ar atvērtu alkohola iepakojumu, turpretī pārējās Republikas pilsētās (Jūrmalā, Jelgavā, Daugavpilī un Liepājā)⁷ šāda aizlieguma nav.

Tātad, lai varētu atļaut alkohola lietošanu publiskā vietā, ir nepieciešams:

- 1) Atcelt Administratīvo sodu likuma par pārkāpumiem pārvaldes, sabiedriskās kārtības un valsts valodas lietošanas jomā 10.pantā minēto aizliegumu lietot alkoholu publiskā vietā;
- 2) Atcelt vairāku pašvaldību saistošajos noteikumos paredzēto aizliegumu atrasties publiskā vietā ar atvērtu alkohola iepakojumu.

Ierobežojumu atcelšanas ietekme uz Covid-19 epidemioloģisko situāciju

Šā gada septembra beigās un oktobra sākumā ir novērojams straujš Covid-19 infekcijas izplatības kāpums. Līdzšinējie epidemiologu ieteikumi un Ministru kabineta ierobežojumi skaidri pierāda, ka viens no galvenajiem infekcijas izplatības riskiem ir iedzīvotāju pulcēšanās. Tieši tādēļ iekšējās noteikta virkne ierobežojumu, no kuriem galvenie ir distancēšanās un obligāta mutes un deguna aizsega nēsāšana.⁸ To apliecina arī starptautiski pētījumi, kuros secināts, ka vislielākie infekcijas izplatības riski ir pārpildītās slikti ventilētās telpās.⁹ Lai gan pašlaik Latvijā kā “distances standarts” noteikti 2 metri, atsevišķi pētījumi liecina, ka iekšējās vīrusa daļiņas var izplatīties arī lielākā rādiusā.¹⁰

Lai gan daudzi izklaides vietu īpašnieki ievēro ierobežojumus, ir arī daļa, kuri ierobežojumus neievēro, turklāt arī šīm vietām arī ir pietiekams skaits apmeklētāju

---

¹ Administratīvo sodu likuma par pārkāpumiem pārvaldes, sabiedriskās kārtības un valsts valodas lietošanas jomā 10.pants <https://likumi.lv/ta/id/314808-administrativo-sodu-likums-par-parkapumiem-parvaldes-sabiedriskas-kartibas-un-valsts-valodas-lietosanas-joma>

² Rīgas domes 2007. gada 19. jūnija saistošie noteikumi Nr. 80 "Sabiedriskās kārtības noteikumi Rīgā" 6.13.punkts <https://likumi.lv/ta/id/160837>

³ Rēzeknes pilsētas domes 2020. gada 18. jūnija saistošie noteikumi Nr. 22 "Sabiedriskās kārtības noteikumi Rēzeknē", 29.punkts <https://likumi.lv/ta/id/316248>

⁴ Valmieras pilsētas domes 2019. gada 28. novembra saistošie noteikumi Nr. 334 "Par sabiedrisko kārtību Valmieras pilsētā", 12. punkts <https://likumi.lv/ta/id/315776>

⁵ Ventspils pilsētas domes 2012. gada 2. marta saistošie noteikumi Nr. 8 "Ventspils pilsētas sabiedriskās kārtības noteikumi", 25.punkts <https://likumi.lv/ta/id/246799>

⁶ Jēkabpils pilsētas domes 2020. gada 13. februāra saistošie noteikumi Nr. 5 "Jēkabpils sabiedriskās kārtības un būves, tās teritorijas uzturēšanas saistošie noteikumi", 20.punkts <https://likumi.lv/ta/id/313335>

⁷ <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/nakamgad-dazviet-latvija-pubiskas-vietas-vairs-nebus-aiZliegts-atvertais-alkohola-iekpojums.a337236/>

⁸ <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/uga-dumpis-maskas-ir-tikai-paligidzektis-covid-19-iegrozosanai-galvenais-ir-distancesanas.a377869/>

⁹ <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0160412020317876>

¹⁰ <https://www.epa.gov/coronavirus/indoor-air-and-coronavirus-covid-19#:~:text=In%20addition%20to%20close%20contact,encouraged%20by%20social%20distancing%20recommendations.>

(iedzīvotāju, kuri vēlas socializēties un atpūsties, lietojot alkoholiskos dzērienus), lai komersantiem būtu rentabli riskēt ar soda saņemšanu.¹¹

Iniciatīvas autors uzskata, ka, atļaujot lietot alkoholu publiskās vietās, iedzīvotājiem tiks dots alternatīvs veids tam, kā socializēties un patērēt alkoholu pilsētvidē. Katrs iedzīvotājs, kurš izlems satikties ar draugiem parkā, nozīmē tāda paša iedzīvotāju skaita samazinājumu bāros, kur inficēšanās riski ir daudz lielāki. Turklāt paredzams, ka ārā satiktos savstarpēji pazīstami cilvēki, atšķirībā no izklaides vietām, kur pie bāra letes plecu pie pleca rindā var stāvēt savstarpēji nepazīstami cilvēki.

Atļauja lietot alkoholiskos dzērienus publiskās vietās varētu samazināt arī to ballīšu, kuras notiek dzīvokļos, skaitu, jo šī būs iespēja draugiem satikties vietās, kur ir daudz mazāks infekcijas izplatīšanās risks. Īpaši būtiski tas ir apstākļos, kad asimptomātiski vīruss izpaužas līdz pat 80% inficēto¹².

Līdz ar to autors uzskata, ka atceļot alkohola lietošanas aizliegumu publiskās vietās, tiks sasniegts iniciatīvas mērķis – samazināt Covid-19 infekcijas izplatības straujumu.

Ierobežojumu atcelšanas ietekme uz sabiedrisko kārtību un drošību

Jebkura ierobežojuma atcelšanai ir jāvērtē ne tikai ieguvumi, bet arī riski, ko ierobežojuma atcelšana var izraisīt. Ņemot vērā, ka pašlaik alkohola lietošanas ierobežojumi ir paredzēti normatīvajos aktos, kuros regulēti sabiedriskās kārtības jautājumi, ir svarīgi izvērtēt, vai ierobežojuma atcelšana ietekmēs sabiedrisko kārtību un drošību. Likumā pašlaik ir divi galvenie aizliegumi attiecībā uz alkohola lietošanu. Pirmais ir formāls un vispārējs aizliegums lietot alkoholu publiskās vietās, bet otrais ir aizliegums atrasties publiskā vietā tādā alkohola reibumā, kas traucē sabiedrisko kārtību. Iniciatīvas autors rosina atcelt tikai formālo aizliegumu, paredzot sodu tikai tad, ja persona alkohola reibumā apdraud sabiedrisko kārtību.

Turklāt jāpiebilst, ka sabiedriskās kārtības riskus 2019.gadā valdība un likumdevējs jau ir vērtējuši, proti, kad tika izstrādāts Administratīvās atbildības likums un ar to saistītie nozaru likumi, sākotnējā likumprojektā¹³ sods par alkohola lietošanu publiskā vietā netika paredzēts. Sods pat netika paredzēts par atrašanos tādā alkohola reibuma stāvoklī, kas traucē sabiedrisko kārtību, jo Tieslietu ministrijas ieskatā pietiekami bija paredzēt atbildību par sīko huligānismu¹⁴. Formālā atbildība par alkohola lietošanu publiskā vietā likumā tika iestrādāta tikai pēc tam kad 2019.gada novembrī medijos par jauno regulējumu bija pastiprināta interese. Tolaik Tieslietu ministrija skaidroja, ka *“vērtējot administratīvo atbildību par alkohola lietošanu sabiedriskās vietās no juridiskā aspekta, jānorāda, ka šim pārkāpumam, proti, rīcībai lietot alkoholu, ir problemātiski konstatēt nodarījuma bīstamību vai sabiedrisko kaitīgumu (...) alkohols pats par sevi nav aizliegta viela, kā tas ir, piemēram, narkotiku gadījumā. Arī, piemēram, smēķēšana, tāpat kā alkohola pārmērīga lietošana, var kaitēt veselībai, bet attiecībā uz to nepastāv vispārējs aizliegums smēķēt sabiedriskās vietās.”*¹⁵ Iniciatīvas autors piekrīt šim Tieslietu ministrijas viedoklim, tomēr viņaprāt atbildību par atrašanos tādā alkohola

¹¹ <https://ltv.lsm.lv/lv/raksts/12.10.2020-aizliegtais-panemiens.-operacija-covid-ballite.id199236/>

¹² <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7470698/>

¹³ <http://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/0/BA4B2D2362FE54E4C225841500263A1C?OpenDocument>

¹⁴ <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/nakamgad-dazviet-latvija-publiskas-vietas-vairs-nebus-aizliegts-atvertais-alkohola-iejpakojums.a337236/>

¹⁵ <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/nakamgad-dazviet-latvija-publiskas-vietas-vairs-nebus-aizliegts-atvertais-alkohola-iejpakojums.a337236/>

reibuma stāvoklī, kas apdraud sabiedrisko kārtību vajag atstāt gadījumiem, kad apdraudējums ir ievērojams, bet nesasniedz sīkā huligānisma apmērus.

Līdz ar to iniciatīvas autors uzskata, ka atļaušana lietot alkoholu publiskās vietās nepasliktinās sabiedrisko kārtību un drošību Latvijā.

Ierobežojumu atcelšanas ietekme uz sabiedrības veselību

Ilgstoša izolēšanās un sociāla distancēšanās var likt cilvēkiem justies vientuļiem vai pat pamestiem, kas savukārt palielina trauksmes un stresa līmeni. Savukārt smagākos gadījumos ilgstoša sociālā distancēšanās var izraisīt arī nopietnākas mentālās veselības problēmas¹⁶. Pašlaik persona, kura vēlas lietot alkoholiskos dzērienus, to var darīt vienatnē vai ģimenes lokā, privātā ballītē vai publiskā izklaides vietā. Pirmajā gadījumā tādā veidā tiek pasliktināts mikroklimate ģimenēs, kas var palielināt vardarbību ģimenē. Otrajā gadījumā alkohols tiek patērēts iekštelpās, kur inficēšanās riski ir augstāki, kas ne tikai apdraud privātas ballītes apmeklētājus, bet arī uzliek viņiem sociālu spiedienu, liekot justies vainīgiem par šāda pasākuma rīkošanu vai apmeklēšanu. Savukārt trešajā gadījumā pat ar aizliegumu izklaides vietā dejojot papildu paaugstinātam infekcijas riskam pastāv risks neizsekojamai infekcijas izplatībai, jo izklaides vietā būs arī nepazīstami cilvēki.

Kopumā šogad pat pēc tam, kad Ministru kabinets atļāva alkoholiskos dzērienus iegādāties ar distances līgumu, vērojams, ka kopējais alkohola patēriņa apjoms valstī ir krities.¹⁷ Tātad pagaidām nav indikāciju par augstiem žūpības riskiem, taču vienlaikus nav šaubu, ka sociāla distancēšanās gan var ietekmēt sabiedrības veselību, tikai tādā gadījumā ciestu nevis fiziskā veselība, bet gan mentālā. Speciālisti atzīst, ka pandēmijas laikā rūpes par mentālo veselību ir tikpat svarīgas kā roku mazgāšana¹⁸. Turklāt to, ka Latvijā mentālās veselības riski ir vērā ņemami, apliecina arī fakts, ka Latvijā ir salīdzinoši ar Eiropu augsts pašnāvību skaits¹⁹. Samērīga alkohola lietošana draugu lokā svaigā dabā iniciatīvas autora ieskatā var palīdzēt kaut nedaudz atvieglot stresu, ko rada distancēšanās un atrašanās “četrās sienās”.

Līdz ar to iniciatīvas autors uzskata, ka atļaujot alkoholu lietot publiskās vietās, uz sabiedrības veselību drīzāk būs pozitīvs efekts nekā negatīvs.

Ierobežojumu atcelšanas ietekme uz tautsaimniecību

Jau iepriekšējā punktā konstatēts, ka šogad Latvijā ir krities kopējais alkohola patēriņš, tādēļ paredzams, ka atļauja lietot alkoholu publiskās vietās diez vai radīs uzplaukumu alkohola ražošanas industrijā. Tomēr, ja pēc publiskas alkohola lietošanas aizlieguma atcelšanas uzlabosies sabiedrības mentālā veselība, tad ilgtermiņā tas var radīt pozitīvu iespaidu uz Latvijas ekonomiku.

¹⁶ <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/daily-life-coping/managing-stress-anxiety.html>

¹⁷ https://www.delfi.lv/news/national/politics/covid-19-pandemija-un-alkohols-korelacija-neskaidra.d?id=52504593&fbclid=IwAR0EAyqzuSAMyTtZosRH-FKQag9jSepMbjqzip9yN0ToWQ6dcTH_KL_3jr4

¹⁸ <https://www.lsm.lv/raksts/dzive--stils/veseliba/specialisti-gariga-veseliba-covid-19-krizes-laika-ir-tikpat-nozimiga-ka-roku-mazgasana.a354936/>

¹⁹ <https://ourworldindata.org/suicide>

Iniciatīvas autors prognozē, ka atļauja lietot alkoholu publiskās vietās, būtisku iespaidu uz ekonomiku neradīs.

Pilsētvides estētiskais aspekts

Ikreiz, ka publiski izskan diskusijas par alkohola lietošanu publiskā vietā, vienmēr būs kāds, kurš kā pretargumentu uzburs ainas, kur uz ielām guļ nodzērušies tautieši. Šis aspekts ir būtisks gan no tūrisma attīstības viedokļa, gan vienkārši no estētiskā viedokļa. Tomēr šajā gadījumā jāatzīst, ka Rīgā ik dienas var redzēt kādu bezpajumtnieku pamatīgā alkohola reibumā. Šajā gadījumā jāsecina, ka pašreizējais regulējums daļēji ir neefektīvs, jo citādi parkos uz soliņiem un krūmos neviens iereibis bezpajumtnieks negulētu. Un tas ir loģiski, jo tāda līmeņa alkoholisms ir jāārstē, nevis jāmeklē veidi, kā sodīt cilvēkus.

Savukārt samērīgu alkohola lietošanu publiskā vietā varētu salīdzināt ar smēķēšanu. Smēķēšana ir aizliegta tikai atsevišķās vietās, kur tas traucē apkārtējiem, bet nepastāv vispārējs smēķēšanas aizliegums. Alkohola lietošanas laikā atšķirībā no tabakas nerodas kaitīgi dūmi, kuri apdraudētu apkārtējos, tādēļ no šāda aspekta publiskas alkohola lietošanas aizliegums ir absurds.

ES prakse

Eiropas Savienības dalībvalstīs regulējums attiecībā uz alkohola lietošanu publiskās vietās atšķiras. Piemēram, Austrijā, Dānijā un Vācijā²⁰ alkoholu ir atļauts lietot publiskās vietās, turpretī Somijā alkoholu ir aizliegts lietot parkos, bet atļauts lietot citās publiskās vietās. Taču Rumānijā un Polijā alkohola lietošanai publiskās vietās noteikts vispārējs aizliegums. Ja Latvijā tiktu atļauta alkohola lietošana publiskās vietās, tas nebūtu nekas neparasts Eiropas kontekstā.

Noslēguma jautājumi

Iniciatīvas autors ierosina atcelt aizliegumu publiskās vietās lietot alkoholiskos dzērienus un atrasties publiskā vietā ar atvērtu alkohola iepakojumu uz laiku līdz Covid-19 pandēmijas beigām, lai dotu iedzīvotājiem iespēju atpūsties ārā draugu lokā.

Vienlaikus iniciatīvas autors neredz šķēršļus pārskatīt esošo regulējumu arī pēc pandēmijas, jo pašreizējais aizliegums lietot alkoholu publiskās vietās nav pamatots ar bīstamību vai citu personu tiesību aizskārumpu, bet gan drīzāk ar kļūdainiem piemēriem un estētikas apsvērumiem.

---

²⁰ <https://www.letithapyn.eu/data-si/file/Report%20on%20the%20alcohol%20laws%20in%20EU.pdf>